

Főtiszteletű Püspök Úr!
Tisztelt Elnök Asszony! Elnök Úr!
Hölgyeim es Uraim!

Az áhítatot követően, a Délvidéki Magyar Golgotáról szóló kiállítás megnyitásakor, illetve a XX. század magyar keresztyén vértanúiról való tanácskozást megelőzően, akaratlanul is az utolsó vacsora jut eszünkbe, amikor Jézus búcsúbeszédében így szól a tanítványokhoz: „s eljön az óra, amikor az, aki megöl titeket, azt hiszi, hogy szolgálatot tesz vele az Istennek”, majd hozzáteszi: „Nem nagyobb a szolga uránál. Ha tehát engem üldöztek, titeket is üldözni fognak”. A megváltást követő évszázadokban tízezrek szenvedték el keresztyénségükért szerte a világon a minden esetben felfoghatatlan áldozatot, de a hitet éppen ezáltal megerősítő mártíriumot. Az optimisták a történelem folyásához az emberiség egyfajta előrehaladását is párosítják, és ha igazuk van - bár ez egyre kétségesebbnek tűnik, akkor még elborzasztóbbá válik, hogy mind a mai napig, sőt egyre nagyobb számban üldöznek, mérsárolnak le embereket keresztyén hitükért - teszik mindezt a keresztyén világ cselekvőképtelensége és bénultsága mellett.

Ha végigtekintünk a kárpát-medencei magyarság XX. századi történetén, nem túlzás azt állítani, hogy kevés olyan nemzet van a világon, amelynek egy évszázad alatt annyi szenvedés és veszteség jutott osztályrészül, mint nekünk magyaroknak, még akkor is, ha ezek tragédiák egy részének nemcsak elszenvedői, hanem okozói is magyarok voltak. Csak a II. Világháborút követő zűrzavaros időkben - a Trianon tragédiáját véglegesítő párizsi béke árnyékában - magyarok tízezreit hurcolták málenkij robotra Kárpátaljáról, ahonnan többségük nem tért haza. A kollektív bűnösség és a reszlovakizáció jegyében szintén több tízezer felvidéki magyart űztek el hazájából, internáltak vagy marhavagonokban deportáltak. Délvidéken Tito partizánjai magyarok ezreit irtották ki. Munkács, Gúta, Csurog a magyarság kárpátaljai, felvidéki, délvidéki golgotái. Mindegyik esetben a náci fajelmélet ideológiai alapjain álló, kifejezetten etnikai alapú gyilkosságokra és üldöztetésre, kitelepítésre került sor. Mindegyik esetben egyetlen cél lebegett a deportálásokat, a málenkij robotot, a mérsárlásokat elrendelő hatalom előtt; a magyarság megsemmisítése és kiűzése évezredes hazájának egy részéről.

Az elkövetett kegyetlenkedések miéértjére a legtömörebben Márai Sándor adja meg a helyes választ: „Magyar voltál, ezért”. Ahogy a keresztyén mártíroknak egyetlen bűnük a hitük, úgy a magyar mártíroknak kizárólagos vétkük a magyarságuk volt. Az elszakított nemzetrészek ellen elkövetett üldöztetésekre négy évtizeden át a kommunizmusnak a hazát eláruló, a nemzetet megtagadó, a kommunista népek között létezőnek hazudott barátságot a nemzet fölé emelő internacionalizmusának a csendben is ordítóan hazug hallgatása volt a válasz.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Gyülekezet!

A II. Világháború végén, 1944-45-ben Tito parancsára partizánjai a Délvidéken katonai igazgatást vezettek be, és a kollektív bűnösség elve alapján kezdtek neki a magyarság elleni kegyetlenkedéseknek, a magyar lakosság módszeres kiirtásának. A délvidéki népiirtások kegyetlensége az ember egészen elképesztő lealjasodásáról tett tanúbizonyságot. Egy szemtanú a következőképpen emlékezik vissza az akkor történetekre: „Voltak akiket kettéfűrészeltek vagy karóba húztak, másokat elevenen elégettek vagy eltemettek. Egyeseknek leszaggatták a körmüket, felhasogatták a bőrüket, majd besózták. (...) Az egyik asszony terhes volt, mikor kikaposták belőle a gyereket. Sok esetben meggyfabottra kötött tízkilós ólommal verték agyon az áldozatokat”.

A kommunista egyházüldöző hatalom paradoxona volt, ahogyan hatalmi céljainak megfelelően használták Zakariás próféta bibliai tanítását: "Verd meg a pásztort és szétszédnek a juhok". Ennek megfelelően a titói erők nem kímélték sem a református gyülekezeteket, sem pedig

testvérekezeink lelkipásztorait. A csúrogi plébánost, Dupp Bálintot, akinek faluját, szinte teljes egészében kiirtották, saját hívei szeme láttára lőtték le, majd dögtemetőben földelték el. Klein Tivadar pélmonostori plébános hátából szíjat hasítottak, majd élve eltemették. Köves István mozsori plébánost, akinek faluját szintén teljesen likvidálták, megsütötték. Gachal János református püspököt, aki a náci időkben magyaroknak, szerbeknek egyaránt állított ki keresztleveleket, hogy életüket mentse, aki mindvégig híveivel maradt, a háború végén agyonverték, földi maradványairól máig semmit nem tudunk, Arany János szavaival „hol, merre nyugszik ő, nem mondja semmi kő, Nem mondja semmi jel.”

Az elkövetett vérengzésekhez képest tulajdonképpen semmiségnek számít az akkori hatalomnak az a cinizmusa, amellyel csak azért, hogy a külvilág felé igazolni tudja a vérengzések egy részét, még büntető tárgyalásokat is tartottak. A tisztességes eljáráshoz való jog és az igazságszolgáltatás megcsúfolására aligha lehet akár elviekben is durvább példát kitalálni, mint amely akkor Délvidéken több esetben is a valóság volt: sok esetben, akikkel szemben meghozták a halálos ítéletet, azokat már korábban kivégezték.

A kommunista hatalom Jugoszláviában is tudta, hogy nem elég a tisztogatás, hanem mind a magyar múltnak, mind a példátlan kegyetlenségnek még az emlékét is el kell törölni, az emlékezést is meg kell torolni. Ezért a megmaradt, megfélemlített magyarság évtizedeken keresztül még csak nem is beszélhetett 1944-45 tragikus délvidéki eseményeiről. Sok családban az unokák már csak a rendszerváltás után hallhattak az őseik ellen elkövetett bűnökről.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Gyülekezet!

Keresztységünk történetéből ismerjük annak a tertullianusi mondásnak az igazságát, hogy „mag lett a keresztények vére”. Ahogy a magyarság - különösen a XX. század során - osztozott az üldöztetésben, úgy abban is osztozik, hogy a magyar mártírok emlékezete példát és erőt adhat az elszakított nemzetrészek magyarságának megmaradásához.

Megfogadva a 299 ének 4 versének tanácsát: „Ha nehéz az élet terhe roskadozva hordom azt, bús orcám Hozzá emelve Jézusban lelek vigaszt.” Hiszen ahogy a Golgota magában rejti a feltámadás és az új kezdet reményét, úgy a magyarság kárpátaljai, felvidéki és délvidéki golgotái is magukban rejtik a magyarság megmaradásának, újjászületésének reményét.

Csak az őszinte nagyrebecsülés és tisztelet szavaival lehet szólni azon nemzetrészekről, amelyek ilyen vérengzéseket, megfélemlítéseket és üldöztetéseket követően is megmaradtak magyarnak. A kommunista hatalom, amely a volt szocialista országokban rekedt magyar nemzeti közösségeket elnyomta, az anyaország részéről pedig megtagadta, mára megbukott. Ez azonban sajnos negyed évszázad alatt és után sem vezetett oda, hogy Európa az oly gyakran hivatkozott demokrácia és jogállam nevében a nemzetiségekhez tartozók közösségi jogait elismerte volna.

Előrelépés, hogy a rendszerváltás után - ha lassan is, de - elkezdhetjük megismerni a magyar mártírok történetét. A Szerbia és Magyarország közötti folyamatos párbeszédnek köszönhetően végre Csúrog, Zsablya és Mozsoly települések kollektív bűnösségét rögzítő rendeleteket is eltörölték és a szerb állam legfőbb képviselője is fejet hajtott a magyar mártírok emléke előtt. Ennek a hozzáállásnak szerves következménye kell, hogy legyen a teljes körű múltfeltárás és az áldozatok rehabilitációja, amelyek jelentős részben még váratnak magukra.

De mindenekelőtt köszönet illeti mindazokat, akik időt, erőt nem sajnálva, sokszor munka mellett, egyéni elhivatottságból gyűjtik, kutatják ezeknek a rémtetteknek a történetét, akik nélkül ma nem tudnánk ennyit sem a magyarság sok esetben még mindig névtelen mártírjairól. Emlékezet, kegyelet és közösségi jogok nélkül nincs magyar jövő az elszakított nemzetrészekben.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A magyar református közösség, annak lelkipásztorai, a kálvinista hagyományban nevelkedett gondolkodók, írók és költők mindig meghatározó szerepet játszottak a magyarság megmaradásában - legyen szó az anyaországról, az elszakított nemzetrészekről vagy a szórványról. A ma kezdődő tanácskozások fő témája a magyar reformátusság mártírjai és helytállása a kommunista elnyomás idején, illetve az 1956-os forradalomban. Egy ilyen tanácskozás kezdetén csak azt kívánhatom Önöknek, hogy Sass Kálmán, Gulyás Lajos, Gachal János, Ifjabb Varga Zsolt hitükért, magyarságukért mártíriumot szenvedettek példája mutasson irányt a magyar református gyülekezetek, így a Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozó Szolgálat mindig megújuló és remélhetőleg a Krisztus követésében mindig mélyülő, a jövőre reménységgel tekintő missziójához. Ahogy Ravasz László püspökünk mondta: „A jövő teszi széppé az embert: a sejtett, áhított jövő, amelyért dolgozni, áldozni kell!”

Végezetül pedig engedjék meg, hogy némi elfogultsággal ugyan, de a megújult Kossuth teret, "a nemzet főterét" idézzem ide egy pillanatra. Pár hónapja a Parlament előtti díszmedence felett olvasható egy felirat, amely mindennél jobban kifejezi a magyarság sorsát. Pál apostol ezen sorával nyitom meg a Délvidéki Golgotáról szóló kiállítást, kívánok eredményes tanácskozást, és azt, hogy ez a sor adjon mindig reményt mindannyiunknak a magyarság és a magyar reformátusság számára - közösségként és egyen-egyenként - a legnehezebb megpróbáltatások közepette is: „Üldöztetünk, de el nem hagyatunk; tiportatunk, de el nem veszünk.”

Felsőőr, 2016. július 14.

Dr. Gulyás Gergely